УДК 334.758

STRUCTURAL TRANSFORMATIONS IN THE ECONOMIC CRISIS

N. Zhuzhukina
National University of Food Technologies

Key words:
structural reforms monopoly economy, extractive model of inclusive economy

Article history:
Received 24.05.2017
Received in revised form 10.09.2017
Accepted 25.10.2017

Corresponding author:
zhuzhukina@ukr.net

ABSTRACT

In the article on the basis of a systematic analysis of the main directions and trends of structural reforms in the areas of production, exchange and consumption. Designated destructive changes in these areas and the reasons for their occurrence. The ways of solving the existing problem of monopolization of production sphere and the sphare of exchange. The analysis confirms the classic formula — monopolization of production and exchange, forms a pattern of decline for private property provides development only if the combination of competition and entrepreneurship. Monopoly private property supported by public authorities leads to the fact that income is not provided in business and rent a monopoly ownership of resources. The result is blocking innovation development opportunity corrupt judiciary, unfair distribution of added value.

The processes in our country and other countries show that the transition to a competitive, trasparentnoyi economic model is possible on condition of formation of the state of civil society, where individual groups, not just oliharhat be clear about their economic interests.

СТРУКТУРНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Н.І. Жужукіна
Національний університет харчових технологій

У статті на основі методу системного аналізу проаналізовано основні напрями й тенденції структурних перетворень у сферах виробництва, обміну та споживання. Визначено деструктивні зрушення в цих сферах та причини їх виникнення. Запропоновано шляхи вирішення існуючої проблеми монополізації виробничої сфери та сфери обміну.

Ключові слова: *структурні реформи, монопольна економіка, екстрактивна модель, інклюзивна модель економіки.*

Постановка проблеми. Необхідність структурних реформ декларувалась із самого початку переходу на шлях незалежного розвитку, що, вочевидь, було обумовлено процесом переходу від структурованої всезагальної державної форми власності, відтворення якої підтримувалось адміністративно-централізованими методами, до системи економічних відносин, які ґрунтувались на різноманітних формах власності. Перетворення державних форм виробництва у

© Н.І. Жужукіна, 2017

власність різних економічних суб'єктів передбачалось реалізовувати шляхом руйнування державно-монополістичної структури і становленням ринкової структури, а саме: приватної власності, конкурентного середовища, комерційної банківської системи, фондового ринку, господарського права, яке б захистило приватну форму власності. Всі ці перетворення повинні були забезпечити стабілізацію та подальший розвиток економіки країни. Певні дослідження на шляху побудови ринкової економічної моделі за минулі, з того часу, роки в Україні, звичайно, проводилися. Фактично ринкові інститути були збудовані, але ефективного стабільного розвитку, в повному розумінні цього явища, так і не було забезпечено.

Мета статті: проаналізувати результати проведених структурних реформ та визначити напрями подальшого реструктурування економіки країни.

Викладення основного матеріалу. Останнім часом навіть сам термін «структурні реформи» починають сприймати скептично, як певні маніпулятивні інтелектуальні ігри. І дійсно, без чіткого визначення об'єктів структурування й аналізу наслідків цих перетворень це нагадує зручне формулювання якогось загального процесу реформування, коли на вічне питання «що робити?» відповідають «структурні реформи».

Об'єкти структурних перетворень знаходяться в основних блоках процесу макроекономічного відтворення: виробництво–обмін–споживання. Саме пропорційна скоординованість цих процесів та якість інститутів, які забезпечують їх функціонування зводять до мінімуму конфлікти та забезпечують розвиток, тоді як погано структурована система ускладнена бюрократичними обмеженнями, в ній домінує «дикий капіталізм», позначений корупцією.

Введення інституту приватної власності не гарантує обов'язкову побудову капіталізму. Можна побудувати менш розвинуту формацію — феодалізм: протекціоністський доступ до ресурсів (суверен дає право доступу наближеному колу васалів); рентна економіка, коли маємо зиск тільки від самого права на ресурс і, як наслідок, маємо низьку додатну вартість і відсутність підприємницької діяльності. Саме таку консервацію виробничої діяльності ми і отримали, коли монополію держави, при плавно-розподільчій моделі виробництва, змінили на монопольно-олігархічну модель виробничої діяльності. При цьому рівень монополізації діяльності сфери виробництва тільки підсилюється, тому що суттєве зменшення ВВП, відповідно, звужує можливості його переструктурування на користь широкого кола господарюючих суб'єктів. У цих умовах великий бізнес, який переважно контролює сфери виробництва сировинного напрямку, або першого чи другого рівня переробки (метал, вугілля, сільське господарства) намагається штучно втримати ренту на рівні 18-20% за рахунок підвищення тарифів населенню та податків на малий і середній бізнес. При ренті нижче 12% не забезпечується консенсус інтересів між владою та олігархами з формування надходжень у бюджет. Фактично власність на капітал не дає достатнього збагачення, а потребує підприємницької діяльності та переходу від ренти до рентабельності. Внаслідок цього не тільки звужуються можливості доступу до виробничої діяльності нових суб'єктів господарювання, вони виштовхуються існуючими суб'єктами малого та середнього бізнесу, що значно погіршує структуру зайнятості у виробничій сфері.

Монопольна структура виробництва погіршується і монопольною одноосібною формою власності на капітал. Акціонерні форми не знайшли відповідного

розвитку, бо, як правило, це приватні компанії, що зменшують кількість фізичних осіб, які мають доступ до розподілу доданої вартості та більшості ресурсів країни. Такі структурні перетворення у виробничій сфері блокують конкурентну, транспарентну економіку та створюють її екстрактивну, а не інклюзивну модель, погіршують доступ до ресурсів сучасним напрямам діяльності: IT-технологіям, робототехніки тощо.

Аналіз структури перетворень сфери обміну теж засвідчує, що поява нових ринкових інститутів не забезпечила її якості. Стихійне та хаотичне формування комерційних банків призвело до створення банків-кредиторів бізнесу виключно їх засновників, або банків для виводу капіталів, що не забезпечує створення інвестиційного ресурсу розвитку країни. Фондовий ринок так і залишився нерозвинутим навіть інституційно. При цьому має місце асиметричний доступ до інформації та відсутність захисту від використання інсайдерської інформації.

Визначення структурних передумов конкуренції на внутрішньому ринку країни потребує визначення співвідношення сукупних часток підприємств, що діють на ринках з різною конкурентною структурою, у загальному обсязі реалізованої продукції. За даними Н.В. Бутенко, в Україні 49,2% продукції припадає на ринки з конкурентною ознакою, 17,7% — олігопольні ринки, 25,9% — з ознаками домінування, 7,2% — монополізовані ринки. Таке співвідношення конкурентного і монопольного секторів, що має місце зараз в Україні, було характерним для економіки індустріальних країн середини минулого століття. У сучасній постіндустріальній економіці найбільш розвинутих країн за умов значної конкуренції створюється понад 80%, загального обсягу товарів, а за відсутності конкуренції — не більше 20% [3—5].

Інтеграція до світового ринку відбувається шляхом експорту сировини й товарів з низькою доданою вартістю та імпортом високотехнічних товарів, що погіршує структуру торговельного балансу. Ресурсна модель експорту завершує свою ефективність на світових ринках і не може розглядатися як тригер економіки України [1; 2].

Ємкість внутрішнього ринку погіршується і негативними тенденція в перестуктуруванні сфери споживання. Зниження рівня реальних доходів населення призводить до зниження купівельної спроможності та використання доходів фактично тільки на їжу та комунальні виплати. Значно знизились витрати на різні послуги, одяг, придбання житла, машин, побутової техніки, що, у свою чергу , погіршує можливості розвитку реального сектору економіки.

Висновки. Проведений аналіз підтверджує класичну формулу — монополізація виробництва та обміну формує модель занепаду, бо приватна власність забезпечує розвиток тільки за умови поєднання її з конкуренцією та підприємництвом. Монопольна приватна власність, підтримана державною владою, призводить до того, що дохід забезпечується не підприємницькою діяльністю, а рентою на монопольне володіння ресурсом. Наслідком цього є блокування інноваційного розвитку, можливість корумпування судової системи, несправедливий розподіл доданої вартості.

Процеси в нашій країні та інших країнах світу засвідчують, що перехід до конкурентної, траспарентної економічної моделі можливий при умові формування такого стану громадянського суспільства, коли окремі групи населення, а не тільки олігархат, будуть чітко усвідомлювати свої економічні інтереси і, відповідно готові, до участі в економічної діяльності своїх регіонів через громадські

організації, доступу до інформації і контролю за витратами місцевих коштів, що повністю реально в умовах IT-технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Баранова В.* Новый кризис добъет сырьевые страны / В. Баранова // Власть денег. — 2015. — № 9. — С. 14—15.

2. *Бейбу Д.* Глобальна продовольча криза: новий виклик на життєздатність сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://soskin.info/ea/2009/3-4/200914.htm.

3. *Бутенко Н.В.* Антимонопольна політика у сфері регулювання партнерських відносин / Н.В. Бутенко // Проблеми економіки. — 2015. — № 2. — С. 26—32.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www/ukrstat.gov.ua/.

5. *Уманців Ю.М.* Конкурентна політика у системі чинників активізації економічного розвитку / Ю.М. Уманців, А.С. Дуцька // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського — № 1(3). — С. 29—37.

СТРУКТУРНЫЕ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Н.И. Жужукина
Национальный университет пищевых технологий

В статье на основе метода системного анализа проанализированы основные направления и тенденции структурных преобразований в сферах производства, обмена и потребления. Определены деструктивные сдвиги в этих сферах и причины их возникновения. Предложены пути решения существующей проблемы монополизации производственной сферы и сферы обмена.

Ключевые слова: *структурные реформы, монопольная экономика, экстрактивные модель, инклюзивная модель экономики.*